

KESKKONNAMINISTEERIUM

Keskkonnaministeeriumi valitsemisala arengukava 2018-2021

2017

TEGEVUSE ALUSED JA STRATEEGILINE RAAMISTIK

Keskkonnaministeeriumi valitsemisala tegevus on suunatud looduskasutuse ja keskkonnakaitse, majanduse ja sotsiaalsfääri tasakaalustatud arengule, selle saavutamiseks vajaliku hästtoimiva süsteemi tagamisele ning keskkonnakaitseks eraldatavate vahendite sihipärasele ja läbimõeldud kasutamisele.

Keskkonnaministeeriumi valitsemisala asutusteks on Keskkonnaagentuur, Keskkonnaamet, Keskkonnainspektsioon, Eesti Loodusmuuseum, Maa-amet ja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus. Valitsemisala arengukava üld- ja alaeesmärkide saavutamisse panustavad kõik valitsemisala asutused.

Keskkonnaministeeriumi juhtimise üheks osaks on keskkonnajuhtimissüsteem vastavalt keskkonnajuhtimis- ja keskkonnaauditeerimissüsteemi määruse¹ nõuetele. Oma tegevuses lähtub ministeerium kinnitatud keskkonnaalastest põhimõtetest ning igal aastal koostatakse keskkonnaaruanne, milles esitatakse ülevaade organisatsiooni keskkonnamõjust ning keskkonnategevusest.

Keskkonnaministeeriumi valitsemisala arengukavas (edaspidi *arengukava*) 2018–2021 kirjeldatakse valitsemisala asutuste panustamist tulemusvaldkonda „Keskkond“ läbi kolme alavaldkonna. Igas alavaldkonnas on seatud perioodi alaeesmärgid:

Alaeesmärk 1: Tagatud on keskkonna ja elurikkuse kaitse.

Alaeesmärk 2: Tagatud on jätkusuutlik ja tõhus keskkonnakasutus.

Alaeesmärk 3: Organisatsiooni juhtimine on efektiivselt korraldatud ja ressursse kasutatakse optimaalselt.

Iga alaeesmärgi juures on esitatud alaeesmärgi mõõdikud (sh sihttasemed aastaks 2021) ja alavaldkonna hetkeolukorra ülevaade koos kavandatavate meetmetega. Meetmetele seatud eesmärkide saavutamisse panustavad valitsemisala asutused ühiselt. Läbivateks horisontaalseteks meetmeteks, mis toetavad integreerituna valdkondlike meetmete elluviimist, kuid mida eraldi valitsemisala arengukavas ei käsitleta, on: teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon; keskkonnateadlikkus; loastamine; info- ja kommunikatsioonitehnoloogia; keskkonnajärelevalve ja keskkonnaseire.

Arengukava keskendub keskkonnavaldkonna arengule, annab raamistiku iga-aastastele tööplaanidele ja seostab tegevused riigi eelarvestrateegiaga, et tõhusalt kujundada keskkonnapoliitikat ja tagada elluviimine ning koostöö nii ministeeriumi sees kui ka ministeeriumi, selle allasutuste ja koostööpartnerite vahel.

Riskijuhtimise süsteemi osana toimub iga-aastaselt arengukavas seatud eesmärkide saavutamist ohustavate riskide määramine ja hindamine, mille käigus lepatakse koostöös valitsemisala asutustega kokku riskide maandamismeetmed. Kriitiliste ja oluliste riskide maandamismeetmeid on arvesse võetud arengukava meetmete ja tegevuste kujundamisel valitsemisala üleselt. Eesmärk on aidata organisatsioonil kohaneda väliskeskkonnast tulenevate muutustega, olles vastuvõtlik ja avatud uutele arengusuundadele nii riigisisel kui rahvusvahelisel tasandil.

Arengukava koostamisel on lähtutud Eesti säästva arengu riiklikust strateegiast *Säästev Eesti 21* ja *Eesti Keskkonnastrateegiast aastani 2030*. Samuti on koostamisel arvestatud

---

¹ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus nr 1221/2009 organisatsioonide vabatahtliku osalemise võimaldamise kohta ühenduse keskkonnajuhtimise- ja auditeerimise süsteemis.

konkurentsivõime kavaga „Eesti 2020“, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga 2016–2019, Kliimapoliitika põhialused aastani 2050, Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050 ning teiste keskkonnavaldkonna arengukavadega (Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030, Riigi jäätmekava 2014–2020, Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava 2011–2020, Eesti metsanduse arengukava aastani 2020, Looduskaitse arengukava aastani 2020, Kliimamuutustega kohanemise arengukava 2016–2030, Ida-Eesti, Lääne-Eesti ja Koiva veemajanduskavad 2015–2021 jt asjakohased arengukavad). Arengukavas on kajastatud riigi eelarvestrateegias 2018–2021 toodud keskkonnavaldkonna eesmärgid ja mõõdikud ning arengukava tegevused toetavad Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi eesmäärke. Arengukava elluviimine on keskkonnavaldkonna panus ülemaailmsete 2030 säästva arengu eesmärkide täitmisel.

Arengukavas seatud eesmärkide elluviimiseks planeeritud rahalised vahendid on välja toodud lisa 1 „Keskkonnaministeeriumi valitsemisala finantsplaan aastateks 2018–2021“. Lisa 2 on leitav „Keskkonnaministeeriumi valitsemisala personalistrateegia“.

TULEMUSVALDKOND: KESKKOND²

Tulemusvaldkonna üldeesmärk: *Vastutustundliku suhtumise kujundamine loodusesse ning Eesti inimestele puhta ja looduslikult mitmekesise elukeskkonna tagamine.*

Keskkonna tulemusvaldkonna jätkuvaks väljakutseks on leida tasakaal keskkonnakaitse ja keskkonnakasutuse eesmärkide saavutamisel. Selleks, et kujundada Eesti inimeste hoiakud ja käitumisharjumused keskkonnahoidlikuks, et inimesed oskaksid hinnata oma tegevuste otsest või kaudset mõju loodusele, tuleb pidevalt tegeleda **keskkonnateadlikkuse arendamisega**. Seeläbi tagatakse ühiskonnas arusaam säästlikust tarbimisest ja toetatakse elurikkuse säilitamist.

Kõige tõhusamalt on loodus kaitstud siis, kui inimesed oskavad ja tahavad ise kasutada loodust ehk oma igapäevast elukeskkonda selle kogu mitmekesisust alal hoides. See puudutab nii inimeste otsuseid ja valikuid tavatarbijana kui ka juhtimisotsuseid avalikus, era- ja mittetulundussektoris. Seetõttu on oluline, et keskkonnahoiu ja jätkusuutliku arengu põhimõtete tutvustamisel kasutatakse erinevaid tegevusi vastavalt sihtrühmade suunitlusele: teavituskampaaniad avalikkusele, teabepäevad ja seminarid keskkonnakasutuse ja loodushoiuga seotud ettevõtjatele, ametnikele, maaomanikele jt. Seoses uute suuremate omavalitsuste tekkimisega on otstarbekas luua keskkonnateemalised koolitusprogrammid, et viia omavalitsused kurssi keskkonnavaldkonna arengusuundade- ja nõuetega. Viimasel kümnendil (2007-2015) on Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) struktuurifondide toel toimunud keskkonnateadlikkuse valdkonnas arenguhüpe. See on oluliselt suurendanud huvi keskkonnateadlikkusega tegeleda, seda eeskätt mittetulundussektoris. Samas on vajadus ühtlustada tegevuste kvaliteeti ning täpselt defineerida **keskkonnahariduse ja -teadlikkuse sisu ja eesmärgid**. Selleks, et ressursse optimaalselt kasutada, on vaja koostada keskkonnateadlikkuse tegevuskava ning töötada välja kvaliteedinõuded keskustele ja nende õppeprogrammidele, millega seostatakse riigipoolse toetuse andmine keskustele.

Eesti loodus on väga mitmekesine – siin on nii olulise inimtegevuse mõjuta okas- kui ka laialehiselist metsa, pankrannik ja lited, liiva- ja kivirannad. Säilinud on mujal Euroopas peaaegu kadunud rabad, loopealsed ja puisniidud. Eesti rannikumeri arvukate väikesaarte, lahtede ja rannaniitudega on paljudele rändlindudele kõige tähtsam peatuspaik pesitsus- ja talvitusala vahel.

Mida rohkem on toimivaid ja elurikkaid **ökosüsteeme**, seda paremini oleme me varustatud toidu, loodusvarade, puhta vee ja õhuga ning suudame taluda keskkonna saastatust ning kohanduda kliimamuutusega. Elurikkuse säilitamiseks tuleb tunda, teadvustada ja mõista ökosüsteemides toimivaid seoseid. **Elurikkuse säilitamiseks looduskaitsete piirangute** ja kasutusotsuste vastuvõtmiseks on tarvilik loodusrikkuste ja hüvede hetkeseisu fikseerimine ja sellealase info levitamine tagades otsuste ja tagajärgede omavahelise seose mõistmise. Hetkel ei ole Eestis looduse hüvede võrreldavaid väärtusi hinnatud.

Ökosüsteemid ja loodusvarade kasutamine on majanduse arengu aluseks. Seetõttu on oluline selgitada, kuidas loodusvarade kasutamine mõjutab ökosüsteeme ning milline on loodusvarade jätkusuutlik kasutusmaht. Jätkusuutliku ühiskonna üks põhimõtteid on kasutada taastuvaid loodusvarasid nii, et oleks tagatud loodusvara taastootmine.

Puhta ja looduslikult mitmekesise elukeskkonna säilitamiseks on üks olulisemaid tegevusi **ressursitõhususe tõstmine**. Keskkonna infrastruktuuri (eelkõige puhta joogiveega

---

² Kõik riigi eelarvestrateegias 2018-2021 esitatud tulemusvaldkonna mõõdikud on kajastatud keskkonnakaitse ja keskkonnakasutuse alavaldkondade all ning on tähistatud vastavalt.

varustamise, reoveetötluse ning olme- ja tööstusjäätmete käitluse) kõrval on juba üha enam hakatud rõhku panema **taastuvale energiale, rohelisele transpordile ja rohelisele majandusele**. Samas on Eesti ressursikasutuse poolest üsna kehvad positsioonil. Kodumaine materjalitootlikkus (SKP ja kodumaise toormekasutuse suhe) oli 2015. a Eestis 0,45 eur/kg³, mis on ELi üks madalamaid näitajaid. See on suuresti tingitud põlevkivitööstusest⁴. Majandusarenguga suurenevad jätkuvalt selgelt loodusressursside (sh põlevkivi ja ehitusmaavarade) kasutus, jäätmete ja negatiivsed keskkonnamõjud.

Ökoinnovatsiooni ja teadusuuringute toetamise abil aidatakse juurutada ja propageerida kohalikke ökoinnovaatilisi lahendeid. Tootmises on hakatud kasutama **keskkonnatehnoloogiaid** ja **parimat võimalikku tehnikat**. EL 2014–2020 meetme elluviimise kaudu on keskmine ressursitõhususe kasv toetatud **ettevõtetes** suurenenud ehk majanduses luuakse vähema või sama ressursikasutuse tulemusel suuremat lisandväärtust. Üha rohkemate ettevõtete teadlikkus keskkonnajuhtimise süsteemide ja ressursitõhususe valdkonnas on tõusnud ning enam ettevõtteid kasutab **keskkonnajuhtimissüsteeme**. Tarbijate ja tootjate teadlikkus keskkonnasõbralike toodete ning tootmise vallas on tõusmas. Tõhustatakse säästvat tarbimist ja **säästvate riigihangete** põhimõtete rakendamist ning arendatakse edasi **roheliste riigihangete kontseptsiooni**.

Vajalik on arendada **keskkonnakaitse majandushoobasid** selliselt, mis suunaks ettevõtteid enam ressursse tõhusamalt kasutama ja saaste teket vähendama. Keskkonna kasutamisest tekkiva mõju kompenseerimisel liigutakse suunas, et **keskkonna kasutamise välismõjud kompenseeritakse** teaduspõhiselt õiglaselt ja Eestile jõukohases määras, tasud suunavad ka keskkonna kasutamist optimeerima. Oluline on **suurendada keskkonnakulutuste efektiivsust** ja **tõhustada keskkonnatasude süsteemi rakendamise järelevalvet**. Lisaks on oluline suunata ressursimahukaid ettevõtteid läbi keskkonnalubade tingimuste **investeerima ressursitõhususe tõstmisesse**, mille tulemusena väheneb jäätmete ja suureneb jäätmete ringlussevõtt.

Tähtis on leida ka võimalusi, et suunata ettevõtteid rakendama **vabatahtlikke meetmeid** ning tegema täiendavaid investeeringuid keskkonnamõju vähendamiseks. Vabatahtlike meetmete edukas rakendamine võimaldaks asendada otseseid kohustusi riigi ees ning seeläbi **väheneks ettevõtete halduskoormus**.

Peale madala materjalitootlikkuse on Eestis madal ka energiatootlikkus. Eesti **majandus** on Euroopa Liidus ühikuliselt üks **energiamahukamaid** (süsinikumahukamaid). EL kasvuhoonegaaside lubatud heitkogustega kauplemisüsteemi ning põlevkivitööstuses planeeritud investeeringute elluviimise tulemusena võib prognoosida elektri tootmise portfelli keskmise süsinikdioksiidi (CO₂) sisalduse langemist. Samas keskkonnahoidlike energialahenduste rakendamisel on Eesti esirinnas hoopis taastuvate energiaallikate kasutamisel. **Taastuenergia** osatähtsus energia lõpptarbimises on Eestis üks EL-i suurimaid. Kui 2013. aastal oli see näitaja EL-is keskmiselt 15%, siis Eestis oli see juba üsna suur (25,6%), ületades 2020. aastaks seatud riiklikku eesmärki ehk 25%.⁵

Viimase kümne aasta jooksul on peamiselt reoveepuhastite ehitamise ja rekonstrueerimise tulemusena **veekeskonda** jõudnud aasta-aastalt **vähem saasteaineid**. Veevõtt ja veekasutus on alates 2000. a püsinud suhteliselt stabiilsena. Stabiilsena on püsinud ka inimeste igapäevane veekasutus (ca 80-90 liitrit ööpäevas) vaatamata sellele, et veeteenuse hind on järk-järgult tõusnud, kuna teenuse osutamise tegelikud kulud on suurenenud. Näiteks aastal 2000 oli

³ Eurostat, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

⁴ „Euroopa keskkond 2015: seisund ja väljavaated”, SOER 2015.

⁵ „Eesti statistika aastaraamat 2015“, Statistikaamet, Tallinn 2015.

keskmine veeteenuse hind inimestele 0,99 eurot/m³ ning 2015. a oli selleks 3,16 eurot/m³⁶.

Eesti asub tervikuna Läänemere valgadal, mille seisundit mõjutab inimtegevuse intensiivsuse kasv. Maismaalt pärit saasteainete sattumist merre tuleb järk-järgult vähendada, et saavutada aastaks 2020 merekeskkonna hea seisund. Merekeskkonna seisundit tuleb kaitsta nii Eesti merealal kui ka väljaspool Eesti jurisdiktsiooni olevatel merealadel, kus liiguvad Eesti lipu all olevad laevad. Meretranspordi jätkuva kasvuga kaasnev keskkonnamõju merele vajab uusi meetmeid ja tõhusamat kontrolli nii riigi, regiooni kui globaalsel tasandil.

Vähenenud on ka **õhu saastatus**. Eesti õhukvaliteet on Euroopa teiste riikidega võrreldes suhteliselt hea, eelkõige nende saasteainete poolest, mille taseme seiret EL-is peetakse esmatähtsaks (vääveldioksiid, lämmastikoksiidid, raskmetallid, osoon, benseen, süsinikoksiid). Teatud piirkondades (eelkõige kohtküte) esineb probleeme eriti peente osakeste ja benso(a)püreeni tasemetega. Vajalik on teatavate meetmete rakendamine kohalikul tasemel kohaliku omavalitsuse eestvedamisel. Linnastumisest, autode arvu suurenemisest ja ühistranspordi sõidukite amortiseerumisest põhjustatud saasteainete heitkoguste ning müra taseme tõusu võimaldab märkimisväärselt vähendada uue tehnoloogia (näiteks elektriautode, hübriidautode) kaasaegse ühistranspordi sõidukite kasutuselevõtmine, keskkonnasõbralikumate mootorikutuste kasutamine ning kestlikum linnatranspordi planeerimine. **Müra taseme vähendamist** soodustab teede seisukorra parandamine, elektriautode laiem levik, mugava ühistranspordi ja võimalike müraallikate ja nendest tuleneva müra piiramise võimalustega arvestamine.

Jäätmete Eestis näitab kerget kasvutrendi. Siinkohal on aga oluline märkida, et valdava osa Eestis tekkinud jäätmetest moodustavad põlevkivitööstuses tekkinud jäätmed ning suurem osa Eesti ohtlike jäätmeid tekib põlevkivi töötlemisel ja põletamisel. Sellest tulenevalt on ka ohtlike jäätmete teke Eestis kõrge võrreldes teiste EL riikidega. Olmejäätmeid tekib Eestis inimese kohta aga märksa vähem kui EL-is keskmiselt. **Jäätmete taaskasutusel** tuleb suuremat tähelepanu pöörata jäätmete **ringlussevõtule** ja selle eelduseks olevale efektiivselt toimivale **olmejäätmete liigiti kogumist võimaldavale kogumistaristule**. Oluliselt peab suurenema olmejäätmete liigiti kogumine tekkekohal, st elanikud peavad hakkama rohkem tähelepanu pöörama eelkõige biojäätmete ja pakendijäätmete eraldi kogumisele.

Alavaldkond 1: Keskkonnakaitse

Alaeesmärk 1: Tagatud on keskkonna ja elurikkuse kaitse.

Alaeesmärgi mõõdikud:

Mõõdik ⁷	Baastase	Sihttase 2018	Sihttase 2021
Looduse mitmekesisuse ja loodusressursside kaitstus (kaitstavate alade pindala osakaal maismaast), %* <i>Allikas: Keskkonnaagentuur</i>	18,7 (2016)	Vähemalt 18,7	Vähemalt 18,7
Reovee kogumise ja puhastamise osas nõuetele vastavate üle 2000 ie koormusega reoveekogumisalade osakaal, %*	87 (2015)	93	100

⁶ Aluseks on võetud Konkurentsiameti poole 2015. a lõpu seisuga kooskõlastatud veeteenuse hinnad.

⁷ Riigi eelarvestrateegias 2018-2021 kajastatud tulemusvaldkonna mõõdikud on tähistatud tärniga.

<i>Allikas: Keskkonnaagentuur</i>			
Rangelt kaitstavate metsade osakaal, % <i>Allikas: Keskkonnaagentuur</i>	10 (2015)	10	10
Välisõhu saasteainete sisalduse vähenemine, % <i>Allikas: Keskkonnaministeerium</i>	SO ₂ 76,3 tuh t (2005) NO _x 42,3 tuh t (2005) LOÜ 32,9 tuh t (2005) PM _{2,5} 14,2 tuh t (2005) NH ₃ 9,6 tuh t (2005)	<i>Ei ole määratud.</i>	SO ₂ ↓ 32 NO _x ↓ 18 LOÜ ↓ 10 PM _{2,5} ↓ 15 NH ₃ ↓ 1
Heas keskkonnaseisundis oleva mere osakaal, % <i>Allikas: Keskkonnaministeerium</i>	54 (2015)	58	60
Heas seisundis olevate veekogumite osakaal, % <i>Allikas: Keskkonnaagentuur</i>	57 (2015)	67	81
Elanikkonna osakaal, kes teadvustab kliimamuutustega kaasnevaid riske, % <i>Allikas: Eurobaromeetri sotsiaaluuring</i>	28 (2013)	28	35
Eesti majanduslikult oluliste kalaliikide varudest heas seisus olevate kalavarude osakaal, % <i>Allikas: Keskkonnaministeerium</i>	46 (2015)	47	50

Alavaldkonna hetkeolukord, planeeritud meetmed ja prioriteedid:

Keskkonnakaitse tähendab ökosüsteemide (mets, muld, veekogud, merekeskkond) ja nende teenuste (elurikkus, puhas vesi, puhas õhk, süsinikusidumine, kliima jne) kaitsmist ja vajadusel taastamist elurikkuse säilitamiseks. Keskkonnakaitse alavaldkonna eesmärgi saavutamiseks on aastateks 2018–2021 planeeritud valitsemisalas ellu viia 10 erinevat meetet.

Meede 1.1: Loodusväärtuste kaitse tagamine

Meetme eesmärk	Liikide ja elupaikade soodne seisund ja maastike mitmekesisus on tagatud ning elupaigad toimivad ühtse ökoloogilise võrgustikuna.
----------------	---

Eesti territooriumist on oluline osa kaitse all: 18,7% (2016. a) maismaast ja 27,4% merealadest. Üleeuroopalise tähtsusega liikide ja elupaikade looduskaitseline seisund Eestis on viimase viie aasta jooksul paranenud – enam kui pooled neist on praegu soodsas looduskaitseline seisundis. Punase raamatu järgi on kõigist Eestis registreeritud liikidest ohustatud 3%. Eestis on 60 EL-is ohustatud elupaigatüüpi ja 99 loodusdirektiivi lisadesse kantud liiki, millest soodsas seisundis on 52% elupaigatüüpidest ja 54% liikidest, ebapiisavas seisundis vastavalt 45% ja 27%, halvas 3% ja 8% ning 11% liigi seisund on teadmata. Vastavalt „Looduskaitse arengukavale aastani 2020“ peab aastaks 2020 saavutama olukorra, kus 14 ohustatud elupaigatüüpi ja 28 loodusdirektiivi liigi seisund on paranenud.

Looduskaitse tähtsustatakse üha enam ökosüsteemide terviklikku kaitset. Probleemiks on oluliste liikide populatsioonide ja nende elupaikade jätkuv killustumine ja hävimine, mistõttu väheneb üldine elurikkus, majanduse ja keskkonna jätkusuutlikkus ning ökosüsteemiteenuste kvaliteet ja kvantiteet. Liikide ja elupaikade populatsioonide edasise killustumise vältimiseks

koostatakse ja rakendatakse liigikaitse tegevuskavasid, uuendatakse kaitse-eeskirju, parandatakse kaitsealadel sisulist kaitsekorraldust, taastatakse ja hooldatakse ohustatud elupaiku ning seiratakse liikide ja elupaikade seisundit. Kaitstavatel aladel peab olema külastus (edastatav teave, rajatud infrastruktuur) korraldatud kujul, et see toetaks kaitse-eesmärkide saavutamist, võimaldaks tõhusat järelevalvet ning suurendaks ühiskonna teadlikkust. Rohevõrgustiku toimimiseks on lisaks kaitstavatele aladele olulised ka neid ühendavad rohekoridorid. Samuti on vajalik efektiivselt rakendada toetuskeeme ja investeeringuid. Täiendavalt on vajalik analüüsida ja välja töötada meetmed elurikkuse kaitseks 2020+ perioodiks.

Meede 1.2: Metsade ja ulukite kaitse tagamine

Meetme eesmärk	Metsade mitmekesisuse, sh looduslike protsesside ja Eestile omaste liikide elujõuliste populatsioonide säilimine on tagatud ning ulukiliikide vaheline ökoloogiline tasakaal hoitud.
----------------	--

Eesti metsade pindala on viimase poolsajandi jooksul suurenenud poole võrra. Eesti metsade majandamisel lähtutakse jätkusuutliku metsamajanduse kontseptsioonist, mis sisaldab metsade loodusliku mitmekesisuse kaitset. Mitmesuguste kaitsepiirangutega alasid on Eesti metsades riikliku statistilise metsainventeerimise (edaspidi *SMI*) andmetel ca 25%, sh range kaitse all on 10,4%. Ohustatud ja Eestile omaste metsaliikide säilimiseks on vajalik, et rangelt kaitstav metsamaa moodustaks vähemalt 10% metsamaa pindalast ning oleks tüpoloogiliselt esinduslik. Range kaitse üldeesmärk on saavutatud pindalaliselt ning tähtajatute raiepiirangute seadmisega ka tüpoloogilise esinduslikkuse osas. Siiski on püsiva kaitse saavutamiseks vaja tüpoloogilise esinduslikkuse tegevustega jätkata. 2017. aasta jaanuari seisuga oli range kaitse vajak veel ca 13 000 ha salumetsade ja ca 14 400 ha laanemetsade osas. Vajakute vähendamiseks on koostatud meetmete plaan, mis sisaldab nii kaitsereežiimi muutmisi kui ka uute alade kaitse alla võtmist (nii kaitsealade kui ka vääriselupaikade kujul). Esimese etapina on riigimaadel vajakute ulatuses juba kehtestatud tähtajatu raiekeeld, kuid kaitsestaatuse tagamiseks jätkatakse meetmete rakendamisega.

Piiranguvööndi kaitse-eesmärgid metsades ei ole alati kaitse-eeskirjade seletuskirjades lahti kirjutatud selliselt, et selguks, millised loodusväärtused piiranguvööndisse tegelikult jäävad. Uuendamata kaitse-eeskirjadest ei saa metsaomanik piisavalt informatsiooni, millistest väärtustest kaitseala valitseja kaalutusotsustuste tegemisel lähtub. Maaomanike paremaks informeerimiseks on vajalik nende kaasamine kaitse-eeskirja eelnõu menetlusse võimalikult varases etapis. Kaasamise eesmärk on tutvustada maaomanikele nende maal esinevaid loodusväärtusi ja saada infot nende omandiga seotud plaanide kohta. Liigikaitse põhimõtete ühtlustamiseks metsa majandamisel avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel majandamistingimused ja soovitused. Kaitse-eeskirjade avalikustamisel ja eeskirjade seletuskirjades selgitatakse senisest rohkem, millised täiendavad tingimused kaitse eesmärkide tagamisega või erinevate liikide esinemisega võivad kaasneda. Konfliktide vältimiseks maaomanikega pööratakse kaitse-eeskirjade koostamisel piiranguvööndite eesmärkide kirjeldamisel ja piirangute seadmisel jätkuvalt tähelepanu sellele, et need oleksid võimalikult selged ja hästi põhjendatud.

Ulukiseire tulemusel antakse jooksvaid hinnanguid jahilukite arvukusele ning määratakse küttemismahtusid, arvestades seejuures, et ei rikuta liikide vahelist ökoloogilist tasakaalu. Juhul kui liigi seisund halveneb, arvatakse liik vajadusel jahiliikide nimekirjast välja.

Meede 1.3: Kalavarude kaitse tagamine

Meetme eesmärk	Saavutatud ning säilitatud on kalavarude hea seisund.
----------------	---

Kalavarude hea seisundi saavutamiseks ja säästlikuks kasutamiseks ajakohastatakse kalavarude kaitsemeetmeid (alammõõdu korrigeerimine, ajalis-ruumilised piirangud), s.h koostatakse mitmeaastaseid kalavarude kasutamise kavasad (lõhe, meriforell). Kalavarude jätkusuutliku kasutamise tagamisel rakendatakse ökosüsteemset teadmispõhist lähenemist, tuginedes otsuste tegemisel kalavarude seisundi hindamisele ja teadussoovitustele. Vastavalt teadussoovitustele viiakse püügivõimalused vastavusse kalavarude olukorraga. Siirdekalade tõkestatud rändeteede probleemi lahendamiseks avatakse kalanduse seisukohalt olulistele jõgedele rajatud paisudel ja ummistunud jõe suudmetes kalade läbipääsud kudealadele ja elupaikadele ning taastatakse koelmuid, et tagada parem looduslik varu taastumine. Ohustatud kalaliikide varude taastamiseks asustatakse veekogudesse kalakasvatustes kasvatatud kalade noorjärke, arvestades seejuures looduses geneetilise mitmekesisuse säilitamise vajadusega.

Ebaseadusliku kalapüügi vähendamiseks täiendatakse järelevalve elektroonilisi kontrollimise võimalusi, mis parandab riskianalüüsil põhinevat järelevalvet. Samal ajal töötatakse kaluritega suurendamiseks teadlikkust säästvast kalapüügist, kaasates kalureid erinevatesse protsessidesse.

Meede 1.4: Veekaitse tagamine

Meetme eesmärk	Saavutatud ning säilitatud on pinnavee (sh rannikuvee) ja põhjavee hea seisund.
----------------	---

Veekaitset on kogu Euroopa ja ka Eesti tähelepanu ja tegevused suunatud vete hea seisundi säilitamisele ja saavutamisele. Eesti pinnaveekogumitest 60% (2014. a) ja põhjaveekogumitest 79% on juba täna heas või väga heas seisundis. Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud veemajanduskavades on seatud eesmärgiks saavutada 2021. a lõpuks 81% pinnaveekogumitel ja 84% põhjaveekogumitel vähemalt hea seisund. Selle eesmärgi saavutamiseks viiakse ellu veemajanduskavadega kehtestatud meetmeprogrammid ning arendatakse edasi vete seisundi hindamise süsteemi, mis toetaks saasteallikate likvideerimiseks või nende mõju vähendamiseks asjakohaste meetmete kavandamist. Edasi arendatakse ka pinna- ja põhjavee koormuse- ja seisundiandmeid koondavaid infosüsteeme, et tagada seisundi hindamise süsteemi kvaliteet ja operatiivsus. Eesti vete seisundit ohustavad peamiselt fosfori ja lämmastikuühendid, mis sattuvad vette põllumajandustegevusest, maaparandusest, reoveepuhastitest, amortiseerunud kanalisatsioonisüsteemidest ja kanaliseerimata elanikkonnalt. Põhjavee seisundit ohustab lisaks põhjaveevõtt rannikualal ja kaevanduspiirkondades, mis võib põhjustada kloriidide ja sulfaatide sisalduse tõusu põhjavees.

Halvas või kesises seisundis veekogumite puhul on vajalik selgitada hajureostuse osakaal ja tekkepõhjused. Probleemiks on ka ohtlikud ained, sh ravimijäägid, mille sisalduse kohta puudub veekogumites ja keskkonda sattumise osas terviklik ülevaade. Ohtlike ainete keskkonda liikumise voogude väljaselgitamine ja nende kontrolli alla saamine on järgnevate aastate üheks suurimaks väljakutseks. Nitraaditundliku ala seire tulemused näitavad nii nitraatiooni sisalduse suurenemist kui ka pestitsiidide esinemist meie põhjavees. Nende päritolu selgitamiseks teostatakse nitraaditundliku ala kohta valdkonnaülesed analüüsid, mille põhjal töötatakse välja meetmed saasteainete vette jõudmise vältimiseks. Jätkuvalt on probleeme reovee nõuetekohase kokku kogumisega. Eestis on ka veel mitmeid korrastamist vajavaid suure negatiivse keskkonnamõjuga jääkreostusobjekte, mis reostavad põhjavett.

Looduslikest üleujutusest inimese tervisele, varale ja keskkonnale tulenevate kahjude ennetamiseks ja leevendamiseks tuleb rakendada Eestis määratud 20 üleujutusriskipiirkonnas üleujutusohuga seotud riskide maandamiskavades määratud meetmeid.

Meede 1.5: Välisõhu kaitse tagamine

Meetme eesmärk	Välisõhk on puhas, vähendatud on välisõhu saasteainete heitkoguseid ja osoonikihti kahandavad ained on asendatud alternatiivsete ainetega.
----------------	--

Välisõhu kvaliteeti mõjutab oluliselt tööstus, mistõttu karmistatakse regulatsiooni põletusseadmetele: tööstusheite direktiivi rangemad saasteainete piirväärtused jõustusid 2016. aastast ning alates 20.12.2018 ei tohi ületada keskmise võimsusega põletusseadmete direktiivi saasteainete heite piirväärtusi uued keskmise võimsusega põletusseadmed (alla 50MW). Piirväärtuste täitmiseks suurenevad investeeringud põletusseadmetesse ja vähenevad õhku paisatavate saasteainete heitkogused. Seoses rangemate piirväärtuste kehtestamisega on vaja erilist tähelepanu pöörata välisõhu kvaliteedi hindamisele, järelevalvele ning avalikkuse teavitamisele. Lõhnakaebustega probleemsetes piirkondades on vajalik uuringute tegemine, et tuvastada lõhnahäiringute allikad ja leida lahendused häiringute minimeerimiseks.

Välisõhu kvaliteedi hindamisega seonduvalt on oluline tagada ka hädaolukordadele reageerimisvõimekus, mis ühelt poolt tähendab hinnata mõõtmiste ja modelleerimistulemuste alusel välisõhu kvaliteeti Eesti territooriumil ning teavitada ametkondi ja avalikkust operatiivselt kõrgeenenud saastetasemetest (sh tagada teenuse toimimine ka kriisiajal). Teisalt tuleb tagada sündmuskohal operatiivne mõõtmine.

Välisõhu saaste vähendamisele aitab kaasa kohustus, mille kohaselt peab aastal 2020 Eesti täitma piiriülese õhusaaste kauglevi konventsiooni hapestumise, eutrofeerumise ja maapinnalähedase osooni vähendamise protokolliga muudatusega kokkulepitud saasteainete heitkoguste piirmäärasid. Uuendatud Göteborgi protokollis lisaga II määratletakse riiklikud õhusaaste heitkoguste piirmäärad aastaks 2020 järgmistele saasteainetele: värveldioksiid (SO_2), lenduvad orgaanilised ühendid (LOÜ), ammoniaak (NH_3), peenosakesed ($\text{PM}_{2,5}$) ja lämmastikoksiidid (NO_x). Eesmärgid püstitatakse õhusaasteainete vähendamise protsentides baasaasta (2005) suhtes. Aastal 2016 jõustunud teatavate õhusaasteainete riiklike heitkoguste vähendamise direktiiv võtab üle Euroopa Liidu õigusesse Göteborgi protokollis seatud eesmärgid aastaks 2020 ning sätestab lisaks riiklikud õhusaaste heitkoguste vähendamise kohustused aastaks 2030. Planeeritu saavutamiseks peab riik koostama õhusaaste kontrolli programmi. Oluline on tagada saasteainete heitkoguste inventuuri andmete kvaliteet. Seoses biomassi suureneva kasutamisega energia sektoris tuleb rakendada meetmeid sealt pärinevate eriti peente osakeste heitkoguste vähendamiseks. Lisaks kohalikes katlamajades rakendatavatele meetmetele, tuleb tegeleda ka heitkogustega, mis pärinevad kohtküttest. Olulisel kohal siin on inimeste teadlikkuse tõstmine paremate kütteseadmete osas ning kütteseadmete regulaarne korrashoid ja uuendamine. Lisaks tuleb järgnevatel aastatel jõulisemalt tegeleda transpordist pärinevate saasteainete vähendamisega, mis mõjutavad otseselt inimese tervist. See puudutab nii alternatiivsete mootorikütuste kasutuselevõtmist kui ka liikuvuse parandamist.

Osoonikihti kahandavate ainete lisamine seadmetesse on keelatud ning kasutusel olevates seadmetes paiknevad osoonikihti kahandavad ained asendatakse fluoritud kasvuhoonegaaside või eelistatavalt looduslike alternatiividega.

Meede 1.6: Kiirgusohutuse tagamine

Meetme eesmärk	Inimeste ja looduskeskkonna kaitse ioniseeriva kiirguse kahjustava mõju eest on tagatud.
----------------	--

Inimeste ja looduskeskkonna kaitsmisel ioniseeriva kiirguse kahjustava mõju eest on oluliseks tegevuseks riikliku kiirgus- ja tuumaohutusala õigusloome täiendamine. Lähiaastatel tuleb kiirgusseadusesse üle võtta uued Euroopa Nõukogu direktiivid. See tähendab, et edaspidi reguleeritakse tehniliku kiirguse kõrval ka looduslikku kiirgust, sealhulgas radioaktiivset gaasi radooni. Eraldi koostatakse radooni riiklik tegevuskava, milles kaardistatakse kõrge radooniriskiga alad Eestis. Radooniriski levilate kaardi täiendamiseks ning kõrge radooniriskiga alade välja selgitamiseks on vajalik teha radooniuuringuid. 2018. aastal kaotab kehtivuse Kiirgusohutuse riiklik arengukava ning edasiste tegevuste planeerimiseks alustatakse 2017. aastal valdkonna eesmärkide ning meetmete kokkuleppimisega. Kiirgustegevuste reguleerimisele ja nende üle järelevalve tegemisel tuleb lähiaastatel eelkõige keskenduda mõõduka ja suure ohuga tegevustele. Võttes arvesse 2016. aastal Eestis toimunud rahvusvahelise auditi tulemusi ning lisaks asjaolu, et 2016. aasta novembrist väljastatakse väikese ohuga kiirgustegevuslubasid tähtajatult, peaks järgnevatel aastatel perioodiliselt rohkem tähelepanu pöörama ka väikese ohuga tegevustele.

Radioaktiivsete jäätmete ja nende käitlemisega seotud ohtude vähendamiseks võeti 2016. aastal Vabariigi Valitsuse kabinetinõupidamisel vastu otsus radioaktiivsete jäätmete lõppladustamise korraldamiseks ja lõppladustuspaiga rajamiseks. Järgmise sammuna tuleb 2018. aastal alustada Paldiski endise tuumaobjekti kahe reaktorisektsiooni likvideerimise ja radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaiga rajamisele eelnevate uuringutega, sh. keskkonnamõju hindamisega. Samuti on lähiaastatel planeeritud radioaktiivselt saastunud metall saata sulatamisele. Lisaks jätkatakse radioaktiivsetest jäätmetest tingitud ohtude vähendamiseks omanikuta kiirgusallikate kokkukogumise kampaaniate korraldamist.

Kiirgusalase teadlikkuse tõstmiseks jätkatakse iga-aastaste avalikkusele suunatud kiirgusseminaride korraldamist ja looduskiirguse uuringute tegemist (sh terviseriski hinnangute koostamine, pinnase ja siseruumide radoonimõõtmised).

Riiklikult on oluline tagada nii kiirgusohust varajase hoiatamise süsteemi toimimine kui ka valmisolek kiirgushädaolukorrale reageerimiseks. Selleks toimub pidevalt varajase hoiatamise süsteemi ning kiirgushädaolukorras reageerimiseks vajalike seadmete ja vahendite baasi uuendamine. Järjepidevalt viiakse läbi ka hädaolukorrale reageerimise koolitusi.

Meede 1.7: Kliimamuutustega kohanemine

Meetme eesmärk	Paranenud on Eesti riigi valmisolek ja võimekus kliimamuutuste mõjuga kohanemiseks kohalikult, piirkondlikult ja riiklikult.
----------------	--

Kuigi Eestis ei ole kliimamuutused nii ekstreemsed kui paljudes teistes maailma ja Euroopa Liidu riikides, näitavad Eesti kliima projektsioonid ja hinnangud kuni aastani 2100, et võimalikud on muutused nii temperatuuri, tuule kui sademete režiimis. Samuti on mõjutatud jää- ja lumikatte kestuse perioodid ning merevee ja siseveekogude tase.⁸ Seetõttu tuleb ka meil kavandada meetmeid kliimamuutustega kohanemiseks. Õigeaegne kliimamuutusega arvestamine ja nendega kohanemine vähendab oluliselt teadmatusest tehtavate lühiajaliste otsuste tegemist, mis omakorda aitab kokku hoida ressursse ja vältida kahjusid tulevikus.

⁸ „Eesti tuleviku kliima stsenaariumid aastani 2100.“ Keskkonnaagentuur, 2014.

„Kliimamuutuste mõjuga kohanemise arengukava aastani 2030“ mõistes tähendab kohanemine eelkõige kliimamuutuste põhjustatud riskide maandamist ja näeb ette tegevusraamistiku koostamist, et suurenda nii ühiskonna kui ka ökosüsteemide valmisolekut ja vastupanuvõimet kliimamuutustele. Arvestades Eesti üldsuse vähest teadlikkust kliimamuutuste valdkonnas, on oluline ka keskkonnahariduslikes tegevustes suurendada kliimamuutuste teema osakaalu. Riiklik kliimamuutuste mõjuga kohanemist käsitlev arengukava elluviimisega alustatakse 2017. aastal, mil see on Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud. 2017-2021 on vajalik muuhulgas arendada ja ajakohastada meteoroloogiliste ja hüdrooloogiliste näitajate seiret ning ilmastikunähtuste (kuumalained, tormid, üleujutused jne) seire-, prognoosimis- ja hoiatussüsteeme, koolitada huvirühmasid, näiteks vaatlejaid, sünoptikuid aga ka kohalike omavalitsusi, planeeringute teostajaid, põllumajandus- ning metsandussektori eksperte. Samuti on vajalik viia läbi meetmeid elanike teadlikkuse suurendamiseks kliimamuutustest tingitud riskidest ja riskiennetusmeetmetest maakasutuses, planeerimises, ehitustegevuses ja kinnisvarahalduses. Samuti on eesmärk tagada kliimamuutuste riskide täiendav kaardistamine, ruumiantmebaasi koostamine, kliimarisikidega arvestamine planeeringute ja arengukavade (sh maaparandushoiukavade, metsamajanduskavade) koostamisel ning selgitada välja uute võõrliikide leviku- ja selle tõkestamise võimalused.

Meede 1.8: Merekeskkonna kaitse tagamine

Meetme eesmärk	Saavutatud ning säilitatud on Eesti mereala hea keskkonnaseisund.
----------------	---

Eesti mereala suurus on ligikaudu 36 500 km² ning see jaguneb Soome lahe, Läänemere avaosa ja Liivi lahe vahel. Mere seisundit hinnatakse 11 tunnuse ning neid kirjeldavate kriteeriumite alusel. Eesti merestrategia kohaselt peame saavutama oma mereala hea keskkonnaseisundi hiljemalt 2020. aastaks. Eesmärgi saavutamiseks planeeritud meetmete rakendamine on keeruline, kulukas ja aeganõudev protsess. Arvestada tuleb, et mere keskkonna seisundi parandamiseks planeeritud meetmed avaldavad mõju pikaajaliselt, mistõttu on nimetatud eesmärgi saavutamine tähtaegselt suureks väljakutseks.

Mere hea keskkonnaseisund võimaldab mere mitmekesisest kasutamist ning loob tingimused merega seotud liikide ja elupaikade soodsa seisundi saavutamiseks. Mere seisundit halvendavad peamiselt inimtekkelised saasteained nagu fosfor, lämmastik ja ohtlikud ained või mereprügi ning merest, merepõhja või ranniku kasutamisest tekkinud muud häiringud. Mere seisundit ohustavad intensiivsest laevaliiklusest tingitud reostusõnnetused, merealade koordineerimata kasutamine ning võõrliikide levik.

Seetõttu on oluline järgnevatel aastatel vähendada riske, täiendada õigusakte, tõhustada järelevalvet ning tõsta teadlikkust, mis aitaks tagada mereala hea keskkonnaseisundi saavutamist ning säilitamist. Välja tuleb arendada hea keskkonnaseisundi 11 tunnust ühendav hindamissüsteem, mis koormuste ja seisundiinfot agregeerides võimaldaks hinnata inimtekkelisi ja looduslikke muutusi merealal. Erinevate valdkondade andmestike ja andmebaaside kooskasutamise võimaluste loomine on prioriteediks nii Eestis kui Läänemere-äärsete riikide koostöös (HELCOM). Inimtekkelise koormuse vähendamiseks ohutustakse merepõhja sattunud reostusohlike objekte (vrakid, mürgitünnid, illegaalsed v hüljatud püügivahendid jmt). Põllumajandusreostuse vähendamiseks soodustatakse mahepõllumajanduse ja väikefarmide arengut EL ühise põllumajanduspoliitika mehhanismide suunamise kaudu. Prügireostuse vähendamiseks tehakse laiapõhjalist teavitustööd ning tegevustesse kaasatakse nii tootjavastutusorganisatsioonid kui ka kodanikeühendused, kes tegelevad prügitikke vältimise ja vähendamisega. Ohtlike ainete, sh naftareostuste vältimiseks ning

tagajärgedega toimetuleku parandamiseks luuakse vajadusel eeldused naftafondi loomiseks. Järelevalve ja seire tõhustamiseks võetakse kasutusele uusi tehnoloogilisi võimalusi (kaugseire, automaatmõõtmised, mudelite edasiarendamine jms).

Merekeskkonna seisundi tagamiseks tuleb regulaarselt kontrollida ja tõhustada juba kehtivate merekeskkonna kaitset tagavate rahvusvaheliste regulatsioonide kohaldumist Eesti merealal ja Eesti lipu all sõitvatel laevadel väljaspool Eesti jurisdiktsiooni. Kahjulike tagajärgedega merereostusõnnetustega toimetulekuks ning kahjude kiireks likvideerimiseks tuleb tagada ka valmisolek rahvusvahelise ekspertiisi kasutamiseks ja kaasamiseks reostusõnnetustest tekkivate kahjude käsitlemisel. Eesti ettevõtted teevad regulaarselt makseid rahvusvahelistesse naftafondidesse ning Eestil on õigus keskkonnakahjude korral fondi vahendeid kasutada.

Merekeskkonna seisundi järk-järguliseks parandamiseks peab regulaarselt ajakohastama ja täiendama Eesti mereala keskkonnaseisundi planeerimisega seotud protsesse. See hõlmab kõiki merestrategia ajakohastamisega seotud tegevusi alates seisundi hinnangutest kuni meetmekavade koostamiseni. Alates 2017. aastast on ametiasutustel ning kõikidel keskkonnakasutajatel kohustus rakendada merestrategiat. See eeldab täiendavaid kulutusi, mida tehakse nii EL toetuste kui riigieelarve abil.

Eesti mereala ja rannikut ohustavad otseselt tegevused, millega võib kaasneda keskkonnoaht, näiteks laevaliiklus sadamates, merre ehitamine ja mere kasutamine erinevatel eesmärkidel. Mere kasutamise ohutuse tagamiseks tuleb hinnata, analüüsida ja rakendada meetmeid Eesti merealal olevate reostusallikate suhtes, kõrvaldada merealalt reostusohelikud objektid ning planeerida mereala kasutamist nii, et merekeskkonna seisund ei halveneks.

Meede 1.9: Tõhusa ilmateenistuse tagamine

Meetme eesmärk	Avalikkusele, ametkondadele ja sihtgruppidele on tagatud hüdrometeoroloogilised seireandmed, prognoosid ning hoiatused.
----------------	---

Tõhusa ilmateenistuse suuremad teenused on hüdrometeoroloogiline keskkonnaseire, hüdrometeoroloogiline kliimateenus, lennumeteoroloogia, ilmaprognoosid maal ja merel, ohtlike ilmastikunähtuste hoiatused, igapäevane ilmaprognoos jms. Eestil on õnnestunud viimasel aastakümnel oma ilmateenistust oluliselt moderniseerida ning on loodud olulised eeldused Riigi Ilmateenistuse kaasaegsete ning kvaliteetsete teenuste pakkumiseks. Samas on mõned infrastruktuuri olulised komponendid veel puudu ning teenuse pakkumisel pole infrastruktuuri kasutamise potentsiaal täielikult realiseeritud. Intensiivselt tuleb tegeleda teenuste kvaliteedi tõstmisega ning aidata ühiskonnal võtta kasutusele olemasolevat infrastruktuuri selliselt, mis aitaks kaitsta keskkonda, edendada majandust ning ohtlikes olukordades säästa inimelusid.

Järgnevatel aastatel keskendutakse ilmateenistuse kvaliteedi tõstmisele ja tööprotsesside optimeerimisele ning koostöö suurendamisele nii siseriiklikul kui rahvusvahelisel tasandil. Arenduste tulemusel hoitakse ajakohasena Riigi Ilmateenistuse veebileht ja täiendatakse automaatseid andmekontrollisüsteeme. Samal ajal toimub hüdrometeoroloogilise vaatlusvõrgu täiendav automatiseerimine ja kaasajastamine. Arendatakse edasi siseveekogudele hüdrololoogilise prognoosi pakkumist nii üleujutusohthelike veekogudel kui muudel suure avaliku huvi (süstamatkajad, kärestikuaerutajad jne) all olevatel siseveekogudel. Ilmateenistuse kulude optimeerimise ja kvaliteedi tõstmise eesmärgil on liitunud põhjamaade numbrilise ilmaprognoside koostöögrupiga NordNWP, et jõuda ühise operatiivtegevuseni aastaks 2022. Samuti peetakse läbirääkimisi Euroopa Keskulatuses Prognooside Keskuses (ECMWF) täisliikmelisus saavutamiseks ning plaanis on astuda Põhjamaade Hüdrologia Assotsiatsiooni (NHF) liikmeks. Sünoptikute töö optimeerimiseks on planeeritud kaasajastada sünoptikute tööriistu

ning käivitada hetkennustuse süsteem. Lennumeteoroloogia teenuseid hakatakse koostama piiriülese koostöö raames.

Meede 1.10: Keskkonnakorraldus

Meetme eesmärk	Keskkonnakorralduslike meetmete rakendamise kaudu on tagatud hea keskkonnaseisund.
----------------	--

Seoses hädaolukorra seaduse uuendamisega ja riigikaitse seaduse rakendamisega on vajalik üle vaadata, täpsustada ning kujundada Keskkonnaministeeriumi ning allasutuste sellekohased põhimõtted koos reageerimisplaanidega.

Kuna kriisiolukorras tuleb tagada oluliste teenuste toimepidevus samade põhimõtete ja korralduse alusel nagu tavaolukorras, siis on vajalik, et teenuseosutajad planeeriksid vastavalt nii ressursivajaduse kui ressursside asendamise või täiendamise. Seetõttu on oluline pidevalt hinnata teenuseosutajate suutlikkust osutada vastavat teenust ja tagada selle toimimine nii igapäevaselt kui ka hädaolukorras.

Hädaolukordadeks valmisolekust sõltub nendele reageerimine tegelikus olukorras. Seetõttu on vajalik vastava tehnilise varustuse olemasolu, täiendamine, uuendamine ning hädaolukorras tegutsemise pidev harjutamine. Viimase tagab asjakohaste treeningute ning õppuste läbi viimine.

Oluliseks on ka keskkonnajulgeoleku sidustamine arendatava laiapõhjalise riigikaitse tegevussuundadega. Keskkonnajulgeoleku mõiste hõlmab endas muuhulgas ka kliimamuutustega kohanemist ning looduslike ja inimtekkeliste keskkonnariskide kuhjumist.

Vajalik on tagada keskkonnavastutuse seaduse ja sellega seotud keskkonnaseaduste efektiivne koostoimimine ning vähendada omavahelisi kattuvusi keskkonnakahju reguleerivate õigusaktide vahel. Keskkonnavastutuse süsteem toimib tõhusalt, kui isikutel on motivatsioon keskkonnavastutuse juhtumite vältimiseks ning samas on tagatud kõikide võimalike juhtumite avastamine ning menetlemine.

Keskkonnakaitstes on aastatel 2018-2021 prioriteetseteks tegevusteks:

1. Looduskaitsepiirangute kompenseerimine, sh riigile eramaade omandamiseks ning vääriselupaiga kaitse lepingute sõlmimiseks vajaliku lisafinantseeringu tagamine.
2. Kliimamuutustega kohanemise arengukava elluviimine.
3. Paldiski endise tuumaobjekti kahe reaktorisektsiooni likvideerimise ja radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaiga rajamise keskkonnamõtjude hindamisele eelnevate uuringute läbiviimine.
4. Riikliku õhusaaste kontrolli programmi koostamine.
5. Viru alamvesikonna veemajanduskava meetneprogrammi rakendamine, sh Purtse jõe valgala veekogude korrastamine.

Alavaldkond 2: Keskkonnakasutus

Alaeesmärk 2: Tagatud on jätkusuutlik ja tõhus keskkonnakasutus.

Alaeesmärgi mõõdikud:

Mõõdik ⁹	Baastase	Sihttase 2018	Sihttase 2021
Kasvuhoonegaaside summaarne heitkogus kauplemisüsteemivälistes sektorites, mln tonni CO ₂ ekvivalenti.* <i>Allikas: Keskkonnaministeerium</i>	6,09 (2015)	6,42	Sõltub COM (2016) 482 final põhjal läbi räägitavast määrusest
Olmejäätmete ringlussevõtu osakaal olmejäätmete kogumassist, %* <i>Allikas: Keskkonnaministeerium</i>	33 (2015)	45	50
Tarbijate osakaal, kes saab ühisveevärgist nõuetele vastavat joogivett, %* <i>Allikas: Terviseamet</i>	98 (2016)	99	100
Materjalitootlikkus: SKP ja kodumaise toormekasutuse suhe, eur/kg* <i>Allikas: Eurostat</i>	0,43 (2015)	0,45	0.48
Registrisse kantud osa Eesti maismaa territooriumist, % <i>Allikas: Maakataster</i>	98 (2016)	99	99,4
Metsakasutus, mln m ³ <i>Allikas: Keskkonnaagentuur</i>	10,4 (2015)	12	12-15
Erametsade uuendamise osakaal uuendusraiate mahust, % <i>Allikas: Keskkonnaministeerium</i>	30 (2016)	35	40

Alavaldkonna hetkeolukord, planeeritud meetmed ja prioriteetid:

Tõhus keskkonnakasutus tähendab selliste kodumaiste ressursside nagu vesi, mets, jahiulukid, maavarad, maa ja jäätmed efektiivsemat kasutamist. Ressursside paremaks kasutamiseks ja ökosüsteemi teenuste väärtuse arvestamiseks keskkonnakasutuses on oluline välja töötada ökosüsteemi teenuste hindamise põhimõtted. Keskkonnakasutuse alavaldkonna eesmärgi saavutamiseks on aastateks 2018–2021 planeeritud valitsemisalas ellu viia 7 erinevat meetet.

Meede 2.1: Kasvuhoonegaaside heite vähendamine (kliimamuutuste leevendamine)

Meetme eesmärk	Kliimamuutuseid on leevendatud tänu kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisele ja kauplemise süsteemi väliste sektorite heite kasvu piiramisele.
----------------	---

2015. aasta detsembris võeti Pariisis vastu otsus kiita heaks uus globaalne kliimalepe, millega ühinesid praktiliselt kõik (195) maailma riigid. Lepe jõustus 2016. aastal ning selle on ratifitseerinud ka Euroopa Liit ja Eesti. Lepe näeb ette globaalse tegevusplaani koostamist selleks, et hoida temperatuuri tõus alla 2°C. See tähendab ühtlasi, et kogu maailm liigub puhtama ja säästlikuma energia ning vähese kasvuhoonegaaside (edaspidi ka KHG) heitega

⁹ Riigi eelarvestrateegias 2018-2021 kajastatud tulemusvaldkonna mõõdikud on tähistatud tärniga.

majanduse suunas. Euroopa Liidu liikmesriikide, sh Eesti, ühine panus Pariisi kokkuleppesse on vähendada aastaks 2030 KHG-de heidet vähemalt 40% võrreldes 1990. aasta heite tasemega.

Riikliku kliimapoliitika pikaajaliseks ja terviklikuks suunamiseks alustati 2015. aastal „Kliimapoliitika põhialused aastani 2050“ arengudokumendi koostamist, mis võetakse Riigikogus vastu 2017. aastal. Arengudokumendiga lepatakse kokku Eesti pikaajalised kliimapoliitika suunised kõikides majanduse valdkondades ja seatakse KHG-de sihttasemed aastateks 2030, 2040 ja 2050. Lähiaastate prioriteediks on tagada kliimapoliitika põhialuse dokumendis seatud poliitikasuuniste rakendamine. Selleks osaleb Keskkonnaministeerium aktiivselt erinevate valdkondlike (nt transpordi-, metsanduse-, energiamajanduse jms) arengukavade koostamises ja uuendamises tagades kliimapoliitika suunistega arvestamine.

KHG-de vähendamise eesmärgi saavutamiseks rakendatakse EL-i kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi ning täidetakse kauplemissüsteemist väljajäävatele sektoritele (nt transport, jäätmed, põllumajandus, väikesemahuline energiatootmine, sh hoonete sektor) kehtestatud heitkoguste piiranguid.

EL-i kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemis on hetkel käimas kolmas kauplemisperiood (2013–2020). Pool kauplemisest saadud ja riigile laekuvast tulust kasutatakse riigieelarve strateegias paika pandud kriteeriumite alusel kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise meetmete võtmiseks. Ühe meetmena on Keskkonnaministeeriumi ülesanne korraldada vähemalt aastani 2020 rahvusvahelist kliimakoostööd. Selleks on eraldatud vahendeid igal aastal ühe miljoni euro ulatuses. Keskkonnaministeeriumi prioriteet on toetada arengumaid läbi kaupade ja teenuste ning samuti teadmiste vahetuse, mida võimalusel pakuvad Eesti ettevõtted. 15. juulil 2015. a avaldas Euroopa Komisjon kauplemissüsteemi direktiivi eelnõu, mis on osa EL-i panusest Pariisi kokkuleppesse ja esimene samm, et saavutada KHG-de heitkoguste vähendamise eesmärki – vähemalt 40% võrra aastaks 2030 võrreldes 1990. a tasemega. Direktiivi vastuvõtmise järel tuleb (eeldatavasti 2018. aastal) see riigisisesele õigusesse üle võtta. Kuna direktiivi alusel hakkab toimuma ka uue perioodi 2021-2030 ühikutega kauplemine, tuleb aegsasti (hiljemalt aastaks 2020) koos teiste ministeeriumitega välja töötada ettepanek Vabariigi Valitsusele uue perioodi tulu jagamiseks.

Alates 2012. aasta jaanuarist kuulub EL-i kauplemissüsteemi ka lennundus. Lennunduse direktiivi 2008/101/EÜ on muudetud kahel korral ning uus direktiivi läbivaatamine algab veebruaris 2017. Pärast lennunduse direktiivi jõustumist (eeldatavasti 2018. aastal) tuleb see samuti riigisisesele õigusesse üle võtta. Ka lennunduse heitkoguse ühikutega toimub kauplemine, kuid oluliselt väiksemas mahus. Kogu saadav tulu tuleb kasutada kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise meetmete rakendamiseks ning selle raha jagamist korraldab Keskkonnaministeerium. Järgmiste aastate prioriteediks on tagada läbipaistev raha jagamine kiiret kasvupotentsiaali omavatele nutikaid rohetechnoloogia lahendusi pakkuvatele ettevõtetele ja *start-up*-idele.

EL-i kauplemissüsteemist väljajäävates sektorites peab Eesti kuni 2020. a KHG-de heitkoguse kasvu hoidma 11% piires võrreldes 2005. a tasemega (see tähendab, et aastaks 2020 võib summaarne heitkogus olla 6,47 mln tonni CO₂ ekvivalenti). 20. juulil 2016. a avaldas Euroopa Komisjon Jagatud kohustuse määruse (JKM) eelnõu, millega seatakse liikmesriikidele KHG-de heite vähendamise riiklikud sihttasemed 2030. aastaks. JKM eelnõus seatakse Eestile kohustus vähendada 2030. aastaks KHG-de heidet JKM sektorites 13% võrra 2005. a heite tasemega võrreldes. Samuti lepatakse kokku, kui palju võib Eesti igal aastal perioodil 2021–

2030 JKM sektorites kasvuhoonegaaside heidet väljutada – nn heite vähendamise trajektoor 2021–2030 selleks, et 2030. aasta eesmärgini jõuda. Kuna Eesti peab uuel 2021–2030 perioodil kasvuhoonegaaside heidet kauplemissüsteemist väljajäävates sektorites oluliselt vähendama, selgitab Keskkonnaministeerium 2018. aastal uuringu abil välja, millistes sektorites on see kõige kulutõhusam.

Meede 2.2: Maapõueressursi tõhus kasutamine

Meetme eesmärk	Maapõue ja seal leiduvaid loodusvarasid uuritakse ning kasutatakse Eesti ühiskonnale suurimat väärtust looval moel, arvestades keskkonnavalaseid, sotsiaalseid, majanduslikke, geoloogilisi ja julgeoleku aspekte.
----------------	--

Maapõueressursse tuleb kasutada säästlikult ja perspektiivitundega. Valdkonna juhtimisel ja madalama taseme arengudokumentide ning õigusaktide koostamisel ja ülevaatamisel lähtutakse arengudokumendis „Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“ seatud arengusuundadest. Lähtudes selles toodud suunistest on Keskkonnaministeeriumi ja tema valitsemisala roll valdkonna arendamisel eelkõige negatiivsete välismõjude põhjendatud mahus kompenseerimise tagamises, kaevandatud maa ja maapõue korrastamise tagamise mehhanismide loomises (fookuses 2017-2018), keskkonnasäästlike ja innovaatiliste tehnoloogiate arendamise ning kasutuselevõtmise soodustamises. Samuti on arengusuunana oluline riiklik initsiatiiv uuringute tegemisel. Siinkohal saab Keskkonnaministeeriumi valitsemisala roll olla eelkõige uurimistööde programmi kavandamise nõustamises. Koostöös Rahandusministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga (edaspidi *MKM*) töötatakse välja ja rakendatakse õiglase riigitulu kogumise mehhanismid. Samuti tuleb teha koostööd Haridus- ja Teadusministeeriumi ning haridusasutustega valdkondliku hariduse jätkusuutlikkuse tagamiseks, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi hallatava asutusena loodava Eesti Geoloogiateenistusega (edaspidi *EGT*) maapõuealase info ja geoloogiliste materjalide säilitamiseks ja kättesaadavaks tegemiseks. Elanikkonna teadlikkuse suurendamiseks tuleb kavandada tegevusi erinevate valdkonnaga seotud institutsioonidega koostöös.

Detailsemal tasandil suunavad põlevkivi ja ehitusmaavarade kaevandamist ning kasutamist „Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava 2011–2020“ ja „Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030“. Lisaks põlevkivile ja ehitusmaavaradele on arvel rida maavarasid, mida aktiivselt kasutatakse ning ka maavarasid, mida täna ei kasutata, kuid millel võib olla majanduslik potentsiaal. Et saada maapõuest mitmekülgne ülevaade, sh info maavarade olemasolu kohta, on vajalik jätkata geoloogilise baaskaardistamisega. Geoloogilise baaskaardistamise osas on Keskkonnaministeeriumi roll koostöös MKM ja EGTga töötada välja baaskaardistamise kava ning jälgida, et baaskaardistamist tehtaks komplekselt ning väljatöötatud juhiste kohaselt. Samuti on oluline, et kogutud ruumiandmed oleksid avalikkusele kättesaadavad (keskkonnaregistri volitatud töötleja maardlate nimistu osas on Maa-amet).

Maavarade kaevandamine on vaieldamatult olulise keskkonnamõjuga tegevus, mistõttu on sellega kaasnevaks keskkonnakaitse eesmärgiks looduskeskkonna ja inimeste elukeskkonna minimaalne häirimine. Eesmärgi saavutamisele aitab kaasa nii keskkonnasäästlikemate tehnoloogiate kasutamine kui ka kaevandatud varude efektiivsem kasutamine. Lähtuda tuleb ka põhimõttest, et juba kaevandamiseks avatud alal tuleb maavaravaru ammendada võimalikult maksimaalselt ning kaevandamisega rikutud ala korrastada. Maavaravaru ammendamise kogu lasundi ulatuses on kõige problemaatilisem turbaväljadel. Kavandamisel on meetmed, millega vältida olukorda, kus kaevandamisega rikutud ala jääb korrastamata loa omaja rahaliste vahendite puudumise tõttu.

Ehitusmaavarade osas on oluline, et oleks tagatud riigi varustatus ehitusmaavaradega. Selleks analüüsitakse uute lubade andmisel piirkonna varustatust ehitusmaavaradega tuginedes nii mineviku kaevandamise andmetele kui ka kasutamise prognoosidele.

Põlevkivi- ja turbavarude säästliku kasutamise põhimõtete ja keskkonnakaitseliste eesmärkide tagamiseks on nende maavarade kasutamine piiratud aastas maksimaalselt kaevandada lubatud kogusega ehk aastamääraga. Looduslike turbaalade edasist kuivendamist välditakse eelistades turba kaevandamise jätkamist juba kuivendusest rikutud (sh kaevandamisega või muust inimtegevusest rikutud ja mahajäetud) aladelt.

Meede 2.3: Veeressursi tõhus kasutamine

Meetme eesmärk	Inimestele on tagatud puhas ja kvaliteetne joogivesi ning veeressurssi kasutatakse säästlikult.
----------------	---

Veekasutuses on jätkuvalt oluline elanike ja ettevõtete varustamine nõuetele vastava joogiveega piisavas koguses. 2016. aastal sai ühisveevärgist vett 89% elanikest ja neist nõuetele vastavat joogivett sai 98%. Ülejäänud elanikkond sai vee individuaalsetest puur- ja salvkaevudest. Piirkonniti on probleeme põhjaveeressursi piisavusega, mistõttu on vajalik suunata ressursi kasutamist viisil, mis tagaks esmalt inimeste veevajaduse. Lisaks on oluline kindlustada, et joogiveeks sobilikku vett kasutatakse otstarbekalt säilitades puhta vee ressursi tuleviku jaoks nii palju kui võimalik. Kõige eelnimetatu tagamiseks on tarvilik omada veeressursist, vee kvaliteedist ja nende muutustest pidevat ülevaadet järjepideva seire ning operatiivsete ja kasutajasõbralike infosüsteemide näol. Oluline on ka tagada, et veeteenuse osutamine elanikkonnale oleks kvaliteetne, efektiivne ja jätkusuutlik.

Samuti on vaja edendada veeressursi kasutamise efektiivsust. Selleks tuleb vähendada veelekkeid torustikest ning juurutada erinevaid veesäästu tehnoloogiaid piirkondades, kus vee ümberjuhtimine on vajalik üleujutusriskide vähendamiseks, maavarade kaevandamiseks või muuks majandustegevuseks. Mitte vähem oluline pole ümberjuhitud veele tõhusate korduvkasutuse võimaluste leidmine.

Meede 2.4: Metsade jätkusuutlik majandamine (sh jahindus)

Meetme eesmärk	Metsade tootlikkus ja elujõulisus ning metsade mitmekesine, tõhus ja jätkusuutlik kasutamine on tagatud.
----------------	--

„Metsanduse arengukava aastani 2020“ kohaselt on metsasektori pikaajaliselt jätkusuutlikuks raiemahuks 12–15 mln m³ aastas. Küpsete ja harvendusraiet vajavate puistute raiemaht tõusis perioodil 2011–2015 keskmiselt 9,7 mln m³-ni, mis moodustab ca 72% eesmärgist. Metsanduse arengukavas raiemahuga võrdluseks esitatud juurdekasv kõigis metsades oli 2015. a 15,8 mln m³. Kui 2008. a oli metsade tagavara 2015. a SMI arvutuste kohaselt 431 mln m³, siis 2015. a oli see juba 475 mln m³ ehk metsade tagavara on suurenenud lisaks raiutule keskmiselt 6,2 mln m³ aastas.

Eesti majandatavates metsades jääb igal aastal erinevatel põhjustel kasutamata mitu miljonit kuupmeetrit puitu. Enim jääb kasutamata madalakvaliteediline lehtpuu, mille peamine kasutusvaldkond on energeetikas. Negatiivse trendina on seetõttu suurenenud küpse metsa tagavara ja selle kasutusväärtust kahandavad juure- ja tüvemädanike kahjustused. Eestil tervikuna jääb seeläbi kasutamata võimalus tööhõive suurendamiseks ja lisandväärtuse loomiseks ning fossiilsete materjalide asendamiseks läbi taastuvressursi.

Investeeringuid uue tootliku metsapõlve saamiseks tehakse peamiselt riigile kuuluvates metsades (2015. a metsaistutus ja -külv 61% uuendusraialadel), erametsaomanike huvi metsade uuendamisse investeerida on madalam (2015. a metsaistutus ja -külv 30% uuendusraialadel). Erametsade looduslik uuenemine lehtpuuga toob kaasa metsaressursi tarbimisväärtuse vähenemise tulevikus.

Eesti majandatavate männikute keskmine vanus on 70 aastat ning kuusikute keskmine vanus 56 aastat, mis lähenevad viljakamates kasvukohtades kehtivale raieküpsuse eale. Metsad seovad hetkel ca 60% Eesti CO₂ emissioonist, kuid küpsete metsade juurdekasv ehk süsinikusidumine väheneb vanuse kasvades. Selleks, et tulevikus tagada metsade juurdekasv ehk süsinikusidumine ning mitmekülgselt kasutatava puidu olemasolu, tuleb arvestatavalt enam soodustada uue metsapõlve saamiseni viivaid õigeaegseid uuendusraieid ning sellele järgnevat metsa uuendamist ja kasvatamist. Metsi uuendades, kasvatades ja kasutades saame pidevalt energiamahukate materjalide ja fossiilkütuste asendamiseks taastuvat loodusvara puitu, mille kasvamise käigus seotakse suur osa Eesti teistes sektorites tekkivast CO₂ heitest.

Metsamajanduse jätkusuutlikkusele ehk metsade tootlikkusele, elujõulisusele ning mitmekülgsusele ja tõhusale kasutamisele aitavad kaasa metsandust puudutavate õigusaktide pidev ajakohastamine, avalikkuse ja metsaomanike igakülgne teavitamine, füüsilisest isikust metsaomanike konkurentsikeskkonna parendamine, metsamajanduslikke tegevusi korraldavate metsaühistute toetamine ning puidutranspordi kuluefektiivsemaks, keskkonnasõbralikumaks ja liiklusohutumaks muutmine, metsa inventeerimisandmete kvaliteedi ja usaldusväärsuse tagamine. Soodustada tuleb metsade jätkusuutlikku majandamist, puidutööstuse arengut ja innovatsiooni ning toetada puidu senisest laialdasemat kasutamist. Selle elluviimise üheks võimaluseks on propageerida avaliku sektori hoonete ehitamist puidust. Erametsaomanike toetamisel keskendutakse metsa kasvupotentsiaali ja metsamajandamistööde kuluefektiivsust parandavate tööde ja meetmete toetamisele.

Jahiulukite jätkusuutlikule kasutamisele aitavad kaasa ulukiseire andmete kogumine, andmete analüüsimine, hinnangute andmine ulukite arvukusele ja selle põhjal küttemisettepanekute tegemine, probleemliikide ohjamiseks tegevuskavade koostamine ning jahimeeste koolitamine. Jätkuvalt on oluline Aafrika seakatku tõrjumist soodustavate küttemissoovituste koostamine ja täitmise tagamine.

Meede 2.5: Maaressursi tõhus kasutamine

Meetme eesmärk	Tagatud on riigi võimekus maatehingute läbiviimisel, maa efektiivne kasutamine ning ruumiandmete infrastruktuuri väljaarendamine ja haldamine.
----------------	--

Prioriteediks on maareformi lõpetamine ja maareservi moodustamine. Riigile jäetud maid säilitatakse kas reservina, antakse kasutusse või võõrandatakse. Riigi maareservi säilitamise ühtsed põhimõtted ja tegevused maareformi lõpetamise kiirendamiseks kiideti heaks Vabariigi Valitsuse 26.01.2017 kabinetiistungil. Selleks, et omada riigimaade haldamise üle ülevaadet ja planeerida riigi vajadusi, on arendamisel riigimaade haldamise infosüsteem.

Seoses maavalitsute tegevuse lõpetamisega alates 01.01.2018, tuleb võtta Maa-ametil üle maavalitsute maareformi toimingud ja riigimaade haldamise ülesanded.

Riigi hoonestamata maade tehingute ettevalmistamine ja läbiviimine koondatakse Maa-ametisse. Arendatakse välja võimekus riigi maakorralduse läbiviimiseks. Samuti koondatakse

Maa-ametisse sundvõõrandamise menetluste ettevalmistamine.

Kaasaja vajadustele vastava maakatastri pidamiseks on kasutusele võetud e-Kataster, mis võimaldab katastriüksuste, kitsenduste ja halduspiiride ruumiandmete pidamist koos talitlusvõimeliselt teiste ruumiandmeid sisaldavate andmekogudega. Maareformi käigus lubatud ebatäpsed katastriüksuste moodustamis- ja mõõdistamisviisid on põhjustanud katastriandmete ebatähtlase kvaliteedi. Kavandatakse seaduse muudatustega katastripidajale katastrimõõdistamise teostamise õiguse andmist. Katastripidaja saab õiguse ebatäpsete katastriandmete kiireks muutmiseks katastris ja ühtlasi tõstetakse selle tegevusega katastriandmete kvaliteeti ning maaomaniku jaoks muutub toiming odavamaks. Ajakohastatakse ka maa hindamise õiguslik regulatsioon, mis muudetakse läbipaistvamaks ja mille abil hakkavad maa korralised hindamised toimuma perioodiliselt. Maamaksu infosüsteem (MAKIS) on täisautomaatne infosüsteem, kus on olemas kõik maamaksu alusandmed.

Järjepidevalt rakendatakse INSPIRE direktiivi geoinformaatika alase tegevuse koordineerimist, et vältida ruumiandmete dubleerimist riigi infosüsteemi kuuluvates andmekogudes ja tõsta valdkonna teadlikkust. Avalikkusele tagatakse juurdepääs olemasolevatele ruumiandmetele läbi erinevate teenuste. Eesti topograafia andmekogus olevad andmed on aluseks ruumiandmetele teistes andmekogudes.

Aadressiandmed (edaspidi ADS) vajavad kvaliteedi tõstmist, millesse on oluline panus kohalikel omavalitsustel ja riiklikel infosüsteemidel. Selleks, et tagada aadressiandmete kasutamise ühetaolisus, on vajalik, et kõik riiklikud andmekogud ja infosüsteemid kasutaks ADS-i infosüsteemi andmeid.

Meede 2.6: Jäätmemajanduse korraldamine

Meetme eesmärk	Tagatud on jäätmemajanduse kestev areng järgides jäätmekäitluse hierarhia põhimõtet.
----------------	--

Olmejäätmete ringlussevõtt on aasta-aastalt kasvanud, kuid 2015. a vähenes ringlussevõtt 2 protsendi võrra võrreldes 2014. aastaga. 2015. a võeti ringlusse 33% olmejäätmetest. ELi tasemel on seatud sihtarv, mille kohaselt peab aastaks 2020 olema korduskasutuseks ettevalmistatud ja ringlusse võetud 50 % kalendriaastas tekkinud olmejäätmetest.

Ringlussevõtu suurendamiseks tuleb efektiivsemaks muuta olmejäätmete liigiti kogumise taristu. Oluliselt peab suurenema olmejäätmete liigiti kogumine tekkekohal, st elanikud peavad hakkama rohkem tähelepanu pöörama eelkõige biojäätmete ja pakendijäätmete eraldi kogumisele. Sellele aitab kaasa omavalitsuste nõue kortermajade juurde paigaldada eraldi konteinerid biojäätmetele, paberile ja papile ning tihedam pakendijäätmete kogumiskonteinerite võrgustik. Liigiti kogumise korraldamisel tuleb arvestada elanikkonna tihedamat asustust, liikumistrajektoore ja mugavaid kasutustingimusi.

2016. a vastu võetud jäätmeseaduse muudatusega eraldatakse 2017. a riigieelarvest kohalike omavalitsustele 2,2 miljonit eurot. See toetus on sihtotstarbeliselt ette nähtud kohalike omavalitsuste jäätmekäitluse korraldamisega seotud kulude katteks ning peaks aitama olukorda parandada, kuid ei taga kõiki vajalikke muudatusi ja arenguid.

Tootjavastutuse osas on Eestil raskusi nii probleemtoodete kogumise kui ka käitlemisega. Eesmärgiks on sektori kontrolli alla saamine läbi tõhusama korraldusliku mehhanismi ja järelevalve. Eriti probleemne valdkond on vanarehvide kogumine ning käitlemine. Vanarehvide käitlusprobleemi osaliseks lahenduseks on rehvide kasutamine Eesti energeetikasektoris ehk alates 2016. a on rehvipuru põletamine lubatud Iru jäätmepõletustehases ning luba on antud rehvipuru kasutamiseks katsetamiseks ka põlevkiviõli tootmises. Suurenenud on järelevalve nii

vanarehvide kogumise kui ka käitluse üle, mille tulemusena on Keskkonnainspeksioon algatanud mitmeid väärtemenetlusi ja asendustäitmise (Tartumaal Raadil).

Ohtlike jäätmete puhul on väga oluline nende nõuetekohane käitlemine ning seetõttu on vajalik tagada Vaivara ohtlike jäätmete käitluskeskuse järjepidev töö. 2016. a jaanuaris sõlmitud lepingu alusel on tagatud järgneva kuueks aastaks keskuse töö eraettevõtjast rentniku ja käitaja vahendusel. Oluline on sel perioodil kaaluda ka muid võimalusi Vaivara ohtlike jäätmete käitluskeskuse jätkusuutlikuks arendamiseks ja analüüsida keskuse riigipoolse käitamise võimalusi.

2011–2012. a koostatud töö „Suletud, sh peremeheta jäätmehooldate inventeerimismestiku koostamine“ käsitles suletud või maha jäetud põlevkivi, lubjakivi ja fosforiidi kaevandamise käigus tekkinud kaevandamisjäätmete ladestuskohti, et liigitada hooldad ohtlikkusest lähtuvalt A- või B-kategooria jäätmehooldlaiks. Kukruse aheraineladestuse puistang nr 1 liigitati A-kategooria ohtlikkusega kaevandamisjäätmete hooldlaks. Lühi- ja pikaajalisel perioodil on Kukruse kaevandamisjäätmete hooldla puhul võimalus suurõnnetuse tekkeks iseenesliku taassüttimise läbi, seega on Kukruse ladestu suurõnnetuse ohuga ja tarvidusele on vaja võtta meetmeid, et vältida õnnetusi ja piirata nende kahjulikke tagajärgi inimese tervisele või keskkonnale.

Meede 2.7: Keskkonnakorraldus

Meetme eesmärk	Keskkonnakorralduslike meetmete rakendamise kaudu on tagatud tõhus keskkonnakasutus.
----------------	--

Keskkonnakorralduslike vahendite rakendamisel on suurem edu saavutatud kohustuslike nõuete osas. Suuremad keskkonnakasutajad omavad keskkonnakompleksluba ning vastavad parimale võimalikule tehnikale. Tööstusheite seaduse inventuuri raames on alustatud komplekslubade süsteemi ajakohastamisega (KOTKASE kasutuselevõtt). 2017. aastal alustati ettevalmistusi ühtse keskkonnaloa juurutamiseks ning selle rakendamise tulemusena peaks aastal 2019 vähenema lubadega seotud halduskoormus nii ettevõtetele kui riigile. Keskkonnamõju hindamise tõhusamaks rakendamiseks on vajalik järeelhindamise süsteemi väljatöötamine ning rakendamine. Keskkonnatasude süsteem toimib hästi, ent senini puudub põhjalik teadmine, kui suur on tegelik keskkonnakasutusest tulenev välismõju ja selle rahaline väärtus.

2016. aastal alustati keskkonnakasutuse välismõjude hindamise projektiga, mille tulemuste põhjal tuleb keskkonnakasutuse ühiskonnale tekitatava kulu kompenseerimiseks või selle vähendamiseks vajaduse korral täpsustada nii keskkonna kasutusõiguse hindu, sh keskkonnatasusid, kui ka arvestada seda väärtust teiste poliitikameetmete (nagu aktsiisid, toetused ja piirangud) kujundamisel ja rakendamisel. Projekti I etapp, mil arvutatakse välja keskkonnakasutuse välismõjud, lõpeb 2017 aprillis. Projekti II etapp lõpeb 2018 jaanuaris ning selle tulemusena on rahasse arvatud kahjud ning tehtud ettepanekuid keskkonnatasude regulatsiooni muutmiseks.

Vabatahtlike meetmete (keskkonnajuhtimine, ökomärgise kasutamine, rohelised riigihanked) rakendamine ei ole kohustuslikega võrreldes olnud nii edukas. Keskkonnajuhtimise osas on Eestis ISO 14001 standardile vastavaid süsteeme üle 560 ning Euroopa Liidu määruse nr 1221/2009 kohase keskkonnajuhtimise ja -auditeerimise skeemi EMAS määrusele vastavad 6 organisatsiooni. Vajalik on leida täiendavaid viise EMAS määruse kohaste juhtimissüsteemide propageerimiseks. ELi ökomärgise kasutusele võtmine Eesti ettevõtete poolt on olnud samuti madal. Läbi Keskkonnainvesteeringute Keskuse keskkonnaprogrammi on ökomärgisega toodete arv suurenenud (2016. a alguse seisuga on ökomärgis kuue ettevõtte toodetel), kuid see ei ole piisav, et luua turgu keskkonnasõbralikematele toodetele. Seetõttu on oluline propageerida

ökomärgise kasutamist tarbijate seas ning läbi selle motiveerida ettevõtteid vastavaid tooteid ka turule tooma. Keskkonnajuhtimise ning ökomärgise laiemat kasutusele võtmist ning ringmajanduse põhimõtete rakendamist toetavad ka keskkonnahoidlikud riigihanked, mis tuleb edaspidi muuta osaliselt kohustuslikuks.

Keskkonnakorralduse kohustuslike ning vabatahtlike meetmete suurem integreerimine ja nende põhjal uue lähenemisega vaba tahte lepingute sõlmimine annab ettevõtetele motivatsiooni panustada tõhusasse keskkonnakasutusse.

Keskkonnakasutuses on aastatel 2018-2021 prioriteetseteks tegevusteks:

1. Kliimapoliitika põhialuste elluviimiseks lisauuringute läbiviimine ja avalikustamine.
2. Erametsade metsauuendustööde tegemise toetamine võimalikult heade pärilike omaduste ja kasvukohale sobivamate kodumaiste puuliikidega, sh taimetootmise ergutamine ja uuendusmahtude suurendamine.
3. Ringmajanduse põhimõtete rakendamine: tootjate ja tarbijate teadlikkuse tõstmine, järelevalve tõhustamine, jäätmete liigiti kogumise süsteemi parem rakendamine, keskkonnavaldkonna majandushoobade arendamine, keskkonnahoidlike riigihangete rakendamine avalikus sektoris, ökomärgise kasutamise teadlikkuse tõstmine; keskkonnauditi süsteemi väljatöötamiseks vajalikud uuringud.
4. Geoloogilistest uuringutest ja kaevandamisest mõjutatud alade korrastamist tagava regulatsiooni välja töötamine.
5. 2000 hektaril mahajäetud turbatootmisalade korrastamine Riigimetsa Majandamise Keskuse poolt Ühtekuuluvusfondi meetmest rahastatava projektiga.
6. Riigi vajadustele vastava piisava ja kvaliteetse maapõuealase info tagamiseks koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning loodava Riikliku Geoloogiateenistusega riikliku baaskaardistamise kava ning maapõue rakendusuuringu ning teadus- ja arendustööde kava välja töötamine.
7. Koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Maaeluministeeriumiga mereressursi kasutamise projekti läbiviimine, mille eesmärk on kasutada mereressursi (vett, vetikaid, merepõhja, elustikku jms) viisil, mille tagajärjel paraneb ka keskkonnaseisund.

Alavaldkond 3: Organisatsiooni arendamine

Alaeesmärk 3: Organisatsiooni juhtimine on efektiivselt korraldatud ja ressursse on optimaalsemalt kasutatud.

Alaeesmärgi mõõdikud:

Mõõdik	Baastase	Sihttase 2018	Sihttase 2021
Võtmeametikohtade palgapositsioon ¹⁰ <i>Allikas: Avaliku teenistuse Fontese palgauuring</i>	<i>Võtmeametikohtad on valitsemisalas ühiste põhimõtete alusel määratlemata (2015).</i>	<i>Võtmeametikohtade kuu põhipalk on avaliku teenistuse palgauuringu tööpere mediaanil või vähemalt on paranenud nende positsioon.</i>	<i>Võtmeametikohtade kuu põhipalk on avaliku teenistuse palgauuringu tööpere ülemisel kvartiilil.</i>
Kaardistatud avalike teenuste osakaal, %	10 (2016)	90	100

¹⁰ Keskkonnaministeeriumi valitsemisala võtmeametikohtade palgapositsiooni võrreldakse „Riigi ametiasutuste ja hallatavate riigiasutuste palgauuringus“ esitatud palgatasemetega, mis on seatud tööperedele.

Alavaldkonna hetkeolukord, planeeritud meetmed ja prioriteedid:

Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas on järgmiste aastate olulisemaks küsimuseks, kuidas ressursse optimaalseimal viisil kasutades vastata samas sisemiste ja väliste klientide ootustele. See tähendab, et lisaks kulu-efektiivsusele tuleb endiselt tähelepanu pöörata teenuste kvaliteedi tagamisele ja parandamisele. Organisatsiooni arendamise alavaldkonna eesmärgi saavutamiseks on aastateks 2018–2021 planeeritud valitsemisalas ellu viia 3 erinevat meetet.

Meede 3.1: Strateegilise juhtimise kvaliteedi tõstmine

Meetme eesmärk	Tegevuspõhisele eelarvestamisele, sh teenuspõhisele juhtimisele, ülemineku tulemusena on valitsemisalas paranenud strateegilise juhtimise kvaliteet.
----------------	--

Aastaks 2020 tegevuspõhisele eelarvele ülemineku eelduseks on korrastatud strateegiline planeerimine ning tekkepõhise eelarvestamise rakendamine. Alates 2017. aastast on Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas kasutusel tekkepõhine eelarve ning kaardistatud ja analüüsitud on valitsemisala strateegilise planeerimise protsessid. Samas tegevused strateegilise planeerimise ja finantsjuhtimise protsesside ühildamiseks, mis võimaldaks erinevate valdkondade eesmärkide saavutamisele suunatud meetmeid ja tegevusi paremini seostada eelarvevahenditega, jätkuvad kuni aastani 2020. Riigi piiratud ressursside juures on üha olulisem analüüsida, kuidas avalikke teenuseid efektiivsemalt pakkuda. Selleks, et juurutada Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas läbivalt teenuspõhine juhtimine, on vajalik kirjeldada ning hinnastada suurem osa avalikke teenuseid 2018. aasta lõpuks. Valitsemisalas tervikuna ei ole üheselt määratletud, mida loetakse avalikeks teenusteks ning seetõttu puudub ka ülevaade, milliseid teenuseid, millises mahus ja kvaliteediga ning kellele pakutakse. Läbivalt pole määratletud teenuste osutamise miinimumnõuded ning kokku pole lepitud teenuste hindamise põhimõtted (sh mõõdikud). Samuti pole kokku lepitud teenuspõhise kuluarvestuse ühtseid põhimõtteid. Seetõttu on järgmiste aastate üheks olulisemaks tegevuseks leida ühtne lähenemine avalike teenuste juhtimiseks.

Meede 3.2: Teenistujate tasustamine ja koosseisu optimeerimine

Meetme eesmärk	Kujundatud on optimaalne teenistujate koosseis asutuse eesmärkide saavutamiseks ja see on kooskõlas kehtestatud piirmääradega. Asutuse olulises tööperes palgapositsiooni hoidmine või parandamine avaliku teenistuse palgaturu vastava tööperega võrreldes. Asutuste võtmeametikohtade põhipalk on avaliku teenistuse palgauuringu tööpere ülemisel kvartiilil.
----------------	--

Peamisteks väljakutseteks järgmistel aastatel Keskkonnaministeeriumi valitsemisala inimeste juhtimise valdkonnas on konkurentsivõimelise töötasu ja optimaalse teenistujate koosseisu tagamine.

Valitsemisala asutuste töötasu konkurentsivõime on võrreldes avaliku teenistuse võrdlusgruppidega madal ja näitamas langustrendi ning see avaldab täna ja tulevikus negatiivset mõju töötajate volavusele. Töötajate hoidmine eeldab pühendunud teenistujaid ning konkurentsivõimelist ja õiglast töötasu.

Ka optimaalseima koosseisu kujundamine on eelseisva perioodi oluline ülesanne. Hetkel puudub süsteemne lähenemine töökorralduse ja koosseisude analüüsimiseks, optimeerimiseks ning elanikkonna kahanemisele vastava töötajaskonna vähendamiseks.

Täpsemalt käsitleb inimeste juhtimisega seotud probleeme ja nende lahendamiseks planeeritud tegevusi „Keskkonnaministeeriumi valitsemisala personalistrateegia“, mis on leitav lisas 2.

Meede 3.3: E-teenuste arendamine ning andmekogude ajakohastamine

Meetme eesmärk	Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas on kõigi teenuste osutamiseks tagatud kvaliteetne, tõhus, kaasaegne, jätkusuutlik ja turvaline infosüsteem.
----------------	---

Alates infotehnoloogiapädevuse konsolideerimisest 2013. aastal, on kaardistamisel kogu valitsemisala e-teenuseid pakkuvad infosüsteemid, kuna siiani on puudunud terviklik süsteemne ülevaade kasutatavatest valitsemisala infosüsteemidest. Kasutatavate IT vahendite mediaan- ja keskmine vanus on üle poole kasuliku eluea ja märkimisväärne hulk on normaalse eluea piiri ületanud. Valitsemisalas uuendatakse järk-järgult või luuakse uusi võimalusi valdkondlike e-teenuste pakkumiseks, et tagada nii e-teenuste töökindlus kui ka andmekogude turvalisus. Lisaks kirjeldatakse ja juurutatakse ITIL¹¹ põhised protsessid, et tagada kasutatavate infosüsteemide kõigi osade, st nii riist-, võrk- kui tarkvara, tehnoloogiline kaasaegsus ja selle jätkusuutlik uuenedmine. See on hädavajalik nii tõhususe, turvalisuse kui teenuste kvaliteedi tagamiseks. Luuakse ja võetakse kasutusele IKT teenuste kirjeldamise ja finantsarvestuse mudel.

Infosüsteemide kolmeastmelise etalonturbe süsteemi (ISKE) rakendamine pole kuni 2015. aastani olnud järjepidev, kuid viimase paari aastaga on astunud olulisi samme edasi, mh on auditeeritud valitsemisala andmekogusid, täiendatakse turvameetmeid ning regulatsiooni ja tõstetakse töötajate teadlikkust. Järgmistel aastatel jätkatakse uute valdkonnaüleste andmekogude arendamist ning andmekogude õiguslike aluste, andmete koosseisu ja turvaklasside üle vaatamist riigi infosüsteemi haldussüsteemi (RIHA) andmestiku ajakohastamiseks.

Organisatsiooni arendamises on aastatel 2018-2021 prioriteetseteks tegevusteks:

1. Tegevuspõhisele eelarvele üleminekuks ettevalmistavate projektide (sh teenuste kaardistamise ja hinnastamise projekti) läbiviimine.
2. Valdkonnaüleste infosüsteemide (nt KOTKAS, KESE, keskkonnaregistri avalik teenus) arendamine ja juurutamine.
3. Viia lõpule valitsemisala IKT konsolideerimine, st liita Maa-ameti IKT-alane tegevus valitsemisala üldise IKT-alase korraldusega.

¹¹ ITIL- (*Information Technology Infrastructure Library*; 'infotehnoloogia infrastruktuuride loetelu') on infotehnoloogia haldamise tavade ja protsesside standardite kogu.

Lisa 1. Keskkonnaministeeriumi valitsemisala finantsplaani aastateks 2018–2021, eurodes

Asutus	2018		2019		2020		2021	
	Tulud	Kulud	Tulud	Kulud	Tulud	Kulud	Tulud	Kulud
Eesti Loodusmuuseum	100 000	549 905	100 000	565 905	100 000	565 905	100 000	565 905
Keskkonnaagentuur	6 082 685	14 189 334	7 224 787	15 391 436	2 968 123	11 144 772	2 156 449	10 293 098
Keskkonnaamet	95 540 685	55 687 772	91 804 153	53 094 180	92 414 509	53 648 346	92 954 348	53 648 285
Keskkonnainspeksioon	410 000	6 455 330	410 000	6 490 330	410 000	6 455 330	410 000	6 560 330
Maa-amet	11 723 700	13 160 448	9 718 700	13 159 448	9 715 700	13 158 448	9 715 700	10 160 448
Keskkonnaministeerium	136 457 151	61 213 527	168 792 615	104 193 031	160 203 134	103 730 550	122 567 707	79 389 383
Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus	-	3 053 843	607 001	3 738 844	-	3 139 843	-	3 146 843
KOKKU	250 314 221	154 310 159	278 657 256	196 633 174	265 811 466	191 843 194	227 904 204	163 764 292

Lisa 2. Keskkonnaministeeriumi valitsemisala personalistrateegia.

Keskkonnaministeeriumi valitsemisala personalistrateegia lähtub vajadusest kujundada ühtne asutuste ülene personalistrateegia, mis toetab valitsemisala arengukava elluviimist.

Personalistrateegia ülesanne on lahendada inimeste juhtimisega seotud probleeme ning aidata kaasa valdkonna eesmärkide saavutamisele. Personalistrateegia eesmärgiks on tegeleda aktiivsemalt personalivaldkonna strateegilise juhtimisega, tabada trende õigeaegselt ja tegutseda probleemide ennetamise nimel. Strateegia toetab valdkonna väljakutsete lahendamist pikemas perspektiivis, suuremat koostööd ja koordineeritud tulemuste saavutamisel ning piiratud ressursside tulemuslikumat rakendamist.

Valitsemisala personalistrateegia kaudu viime ellu „Riigi kui tööandja personalipoliitika valges raamatus“ Keskkonnaministeeriumi valitsemisalale püstitatud ülesandeid ja eesmärke. Riigi kui tööandja huvi on saavutada ühiskonna muutuvate vajaduste ja võimalustega kohanduv ning võimekas valitsussektori töötajaskond. Käesoleva personalistrateegiaga toetame Rahandusministeeriumi algatusel valminud valge raamatu põhimõtete (avatus, ühtsus, mõjususe ja tõhusus ning kohanemis- ja konkurentsivõime) rakendamist.

Personalistrateegia tugineb valitsemisala asutuste personalijuhtimise tänapäevaste ja tuleviku väljakutsetel. Strateegia kujundamise sisenditeks on „Keskkonnaministeeriumi ja tema valitsemisala 2014. ja 2015. aasta personali aastaraamat“, asutuste riskide hindamise tulemused ja tegevusplaanid ning asutuste tippjuhtide ja personalitöö valdkonna professionaalide seisukohad. Personalistrateegia vaatab esmakordselt valitsemisala personalijuhtimist terviklikul moel ja käsitleb ühisosa seitsme asutuse inimeste juhtimisel. Asutuse eripära käsitlevaid teemasid kajastatakse organisatsiooni personalistrateegias.

Personalistrateegia koosneb viiest personalijuhtimise valdkonnast: teenistujate hoidmine, personaliplaneerimine, värbamine ja valik, arendustegevus, Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine, avaliku teenistuse eetika. Igas valdkonnas on püstitatud eesmärgid, mille saavutamist toetavad konkreetsete tegevused alavaldkondades. Eesmärkide saavutamist aitavad hinnata mõõdikud, millele seatakse sihttasemed aastate kaupa.

1. Teenistujate hoidmine - eesmärk on tagada teenistujate pühendumus ning konkurentsivõimeline ja õiglane töötasu.

Alavaldkond	Probleem	Eesmärk	Tegevus
Teenistujate rahulolu ja pühendumuse suurendamine	Teenistujate pühendumus ei toeta alati asutuse eesmärkide saavutamist ja töö tulemuslikkust.	Teenistujad on pühendunud oma asutusele ja ametikohale seatud ülesannete täitmisele.	Teenistujate rahulolu ja pühendumuse hindamine toimub regulaarselt ja ühtsete põhimõtete alusel läbiviidud uuringu põhjal, hindamise tulemuste põhjal on viidud ellu tegevused eesmärgistatud taseme saavutamiseks.

Palkade konkurentsi-võime tagamine	Palkade konkurentsi-võime on võrreldes avaliku teenistuse võrdlusgruppidega madal ja näitamas langustrendi.	Teenistujate kuu põhipalk on konkurentsi-võimeline vähemalt asutuse võtmeametikohtadel võrdluses avaliku teenistuse võrdlusgruppidega.	Asutuse koosseisude optimeerimise elluviimine sisemiste ressursside arvelt, võtmeametikohtade määratlemine ning palgaanalüüsile põhinevate palgaotsuste langetamine.
Palgasüsteemi sisemise õigluse suurendamine	Palkade sisemine õiglus ei ole kõigis asutustes soovitud tasemel. Tasustamisalaste otsuste (sh muutuvpalk) tegemisel ei lähtuta alati ühtsetest põhimõtetest ja võtmeametikohtadest.	Palgapoliitika arvestab mõistlikul määral palkade sisemist õiglust ning tasustamisotsuste tegemisel lähtutakse ühtsetest põhimõtetest.	Palkade sisemist õiglust hinnatakse ametikohtade hindamise või tööperestamise punktiväärtuste abil ning see on palgaotsuste tegemise aluseks.

2. Personaliplaneerimine, värbamine ja valik - eesmärk on tagada vajaliku kvalifikatsiooniga, mitmekesine ja optimaalse suurusega töötajaskond.

Alavaldkond	Probleem	Eesmärk	Tegevus
Optimaalse koosseisu kujundamine	Puudub süsteemne lähenemine töökorralduse ja koosseisude analüüsimiseks, optimeerimiseks ning elanikkonna kahanemisele vastava töötajaskonna vähendamiseks.	Kogu valitsemisala töökorralduse ja koosseisude analüüsimine ühtse meetodika alusel teenistujate arvu optimeerimise eesmärgil.	Ühtse töökorraldust ja koosseise analüüsiva meetodika väljatöötamine. Asutuse eesmärkide ülevaatamine, protsesside ja funktsioonide kaardistamine, efektiivistamine ja sellest tulenev teenistujate arvu ülevaatamine ning töökorralduse tõhustamine.
Teenistujate mitmekesisuse tagamine	Me ei ole täitnud riigi personalistrateegias püstitatud eesmärke seoses vähenenud töövõimega inimeste kaasamisega teenistusse ning teenistujate soolise tasakaalu tagamiseks. Teenistujate vanuseline koosseis ei pruugi soodustada asutuse eesmärkide saavutamist ja funktsioonide täitmist.	Töötajaskonnaga seotud demograafilised riskid on teadvustatud ja võimaluste piires maandatud, suurenenud on sooline ja vanuseline tasakaal ning vähenenud töövõimega inimeste osakaal. Aastaks 2020 on valitsemisalaga liitunud 11 vähenenud töövõimega inimest.	Kaardistada vähenenud töövõimega teenistujate osakaal töötajaskonnast. Teenistujate värbamisel kasutada meetodeid, mis aitavad suurendada sotsiaaldemograafilist tasakaalu ning töötajaskonda mitmekesistada (vanuseline, sooline, vähenenud töövõime).

3. Arendustegevus - eesmärk on tagada kompetentsed juhid ning nende järelkasv.

Alavaldkond	Probleem	Eesmärk	Tegevus
Juhtide arendamine	Juhtimiskvaliteet ei ole piisavalt hea ning juhtide arendustegevus pole järjepidev ja süsteemne.	Juhtimiskvaliteet on keskastme- ja esmatasandi juhtide puhul kompetentsimudeli määratud tasemel ning selle saavutamist toetab süsteemne ja järjepidev arendustegevus.	Keskastme- ja esmatasandi juhtide kompetentsimudeli koostamine, kompetentside tasemete regulaarne hindamine ning vajadustele vastavate arenguvõimaluste pakkumine.
Juhtide järelkasvu planeerimine	Puudub ülevaade juhtimisalase potentsiaaliga teenistujatest ning puuduvad tegevused juhtide järelkasvu planeerimiseks ja arendamiseks.	Saada ülevaade juhtimisalase potentsiaaliga teenistujatest, toetada nende karjääriplaneerimist ja arengut.	Juhtimisalase potentsiaaliga teenistujate määratlemine, karjääriplaneerimise võimaluste kaardistamine ja nende tutvustamine, keskastme- ja esmatasandijuhi kompetentsimudelil põhinevate arenguvõimaluste pakkumine.

4. Eetika - eesmärk on tagada eetilisel käituvad teenistujad.

Alavaldkond	Probleem	Eesmärk	Tegevus
Avaliku teenistuse eetika-alase teadlikkuse tõstmine	Teenistujate käitumises ilmnevad vastuolud avaliku teenistuses aktsepteeritud eetilise käitumisega, puudub süsteemne lähenemine eetika-alaste teemade käsitlemiseks ja teenistujate teadlikkuse tõstmiseks.	Teenistujad on teadlikud avaliku teenistuse eetilise käitumise põhimõtetest ja lähtuvad sellest oma tööalases tegevuses.	Eetikaalaste põhimõtete kokkuleppimine, teenistujate teadlikkuse suurendamine ja nende rakendamise toetamine.